EENIGE BIJZONDERHEDEN

BETREFFENDE

DE PAPOEA'S VAN DE GEELVINKSBAAI

VAN

NIEUW-GUINEA.

Door de goedheid van den Heer P. O. VAN REES, Resident van Batavia, is ons een opstel toegekomen van eenen Heer FABRITIUS, die zich anderhalf jaar, ter bevordering der handelszaken van den Heer VAN DUIVENBODE, koopman te Ternate, onder de Papoea's van de Geelvinksbaai van Nieuw-Guinea heeft opgehouden. Het is getiteld: *Bijdrage tot de volkenkunde, in het bijzonder der Papoesche volkstammen, wonende in en bij de Groote-baai, Noordkust van Nieuw-Guinea*, en bestaat uit verscheidene stukjes, waarvan het eerste, over *Godsdienst en gebruiken*, het onderschrift heeft: 1853. *Rom-eiland, in de Groote-baai op de Noord-kust van Nieuw-Guinea.* Dit *Rom* is zonder twijfel hetzelfde eiland dat elders *Run* wordt genoemd.

Daar het opstel, gelijk wij het ontvangen hebben, voor eene woordelijke mededeeling in zijn geheel niet geschikt is, trede hier die van den zakelijken inhoud daarvoor in de plaats. Een gedeelte zal ik evenwel woordelijk geven.

Vooraf ga eene korte schets van het tooneel, waarop wij onze Papoea's zullen zien optreden.

De Noordkust van het eiland Nieuw-Guinea maakt van den Vlakke-hoek, ten Westen, tot Koning-Willemseiland, ten Oosten, eene sterke bogt. De breedte der dus gevormde baai is, wanneer men de opgegeven punten als hare uiteinden aanneemt, ruim 80 uren en haar ingang ligt een weinig naar het Noord-Oosten; hare diepte mag tusschen de 50 en 60 uren bedragen. De kusten der baai zijn nog niet opgenomen, maar ver uitstekende punten bieden zij zeker niet vele aan. Naar het schip *de Geelvink*, dat in 1705 de

baai het eerst rond zeilde, kreeg zij den naam van Geelvinksbaai: later is die naam in dien van Groote baai veranderd, terwijl de naam van dat vaartuig slechts bewaard is in dien eener zeer kleine bogt, iets bewesten de Vlakke-hoek, zonder daardoor echter voor de grootere baai geheel in onbruik te zijn geraakt. En waarlijk, wanneer er geen goede redenen tegen zijn, die ik tot nog toe niet ken, mag men den ouden naam wel behouden. Mij dunkt die van het schip de Geelvink hebben het verdiend. Aan de westzijde der baai, digt bij den ingang, ligt de havenplaats Dorei. Aan den oostelijken ingang, daartegenover, liggen de mondingen der rivier van Ambermo. De ingang der baai wordt door een langwerpig eiland, Schouten-eiland, ook wel Misore genaamd, in tweeën gedeeld. Misore is, volgens de reisbeschrijving van den Heer DE BRUYN KOPS, *Natuurkundig Tijdschrift v. N. I. Dl. I*, eigenlijk het middelste eiland van drie, die als een enkel op de kaart staan geteekend. Door den oostelijken ingang de baai binnengezeild, waar de groep der Verraders-eilanden ligt, krijgt men spoedig de kusten van Jobi in het oog, een eiland dat hier, in zijne lengte, nagenoeg de halve breedte der baai inneemt en ten Westen eene smalle, maar diepe, doorvaart-overlaat tusschen Kaap Jacquinot en het eiland Koeroedoe, dat digt bij de Geelvinkspunt van het vaste land van Nieuw-Guinea gelegen is. Ten Zuiden van Jobi liggen eene menigte kleinere eilanden, maar over het geheel is dit gedeelte der baai nog weinig bekend. Anders is het met het westelijk deel gesteld. Daar ligt, digt bij den westelijken uithoek van Jobi, het eiland Misnoem, en N. W. van daar, tusschen Dorei en het zuidelijke gedeelte van Schouten-eiland, Misore. Z. W. eindelijk van Jobi, in het diepst der baai, liggen de eilanden Run en Muismar in het gezicht der kust van het land Van Dammen, naar hetwelk de baai zelve ook wel de Van Dammen-baai heet. Van waar die oogenschijnlijk Hollandsche naam, is mij nog niet gebleken. Tusschen Run en Misnoem ligt eene kleine groep eilanden — gelijk er overigens vele in de baai verspreid liggen, — die ons op de kaart van deze eilanden ten derden male den naam van Misore doet vinden. Nu moet ik opmerken dat de kaart, die bij de genoemde reis behoort, aan het tweede Misore den naam van *Myfore* schijnt te geven. Aanstonds zullen wij een' stam der Papoeas aldus genoemd zien: het is mogelijk, dat de

naam der eilanden met dien van den gelijknamigen Papoeschen stam in verband staat.

Al deze eilanden, althans de meeste en de grootere, zijn hoog en digt begroeid en verscheidene bieden goede ankerplaatsen aan. De haven van Dorei wordt zeer geroemd. De expeditie, waaraan de Heer DE BRUYN KOPS deelnam, had onder andere ten doel om op verschillende punten der kust ijzeren merkplaten te plaatsen, voorzien met het koninklijke wapen en het randschrift "*Nederlandsch Indië.*" De punten waar, aan 10 voet hooge met koraal ommetselde palen van ijzerhout, de wapenborden werden bevestigd, waren te Dorei, op 0°52′22″ ZB. en 134°9′ OL. van Greenwich; te Run op 2°21′ ZB., en 134°38′ OL.; op het eiland Ansoes, aan de zuidkust van Jobi; te Koeroedoe(?) en op Sowok, het meest noordelijke eiland der Misore-groep. De plaatsing van een' paal in de Bougainville-baai, verder oostelijk op de kust van N.-Guinea, mislukte door de weêrsgesteldheid en den sterken tegenstroom, welke belette het land te naderen. De opgenoemde plaatsen zijn tevens die, waarvan men in het aangehaalde werk eene meer uitvoerige beschrijving vindt. Wat de bevolking aangaat, vond onze berigtgever weinig verschil bij de verschillende stammen.

Wil men thans nog een' blik slaan op het eiland *Run*, de verblijfplaats van den Heer FABRITIUS? Wij laten de woorden volgen van den Heer DE BRUYN KOPS: "Het gezigt van het land uit de ankerplaats [die de schrijver "overigens voor schepen geenszins aanbeveelt] is trotsch en schoon. Een "zeer steile bergrug, 5 à 600 voeten hoog, overal begroeid, hier en daar "met omheinde plaatsen voor tuinen, elders met kale, loodregte rotswan-"den, strekt zich over de geheele lengte van het eiland uit. Aan den voet "een breed wit zandstrand, waarop de kampong gebouwd is, doch dat met "hoog water geheel onder vloeit. Aan de zeezijde eilanden, meest alle hoog, "van zonderlinge gedaante en zich met hunne begroeide zijden in het effen "water spiegelende. In het verschiet de kust Van Dammen en het eiland "Muismar." Er lagen, toen men er aankwam, juist een paar praauwen van Ternate, die, na een verblijf van drie maanden, eene lading tripang, karet en massooi hadden ingenomen, ter waarde van ruim *f* 3000.

I. *MYFOORSCHE* STRIJDZANG (*domamoen*)

Boga ja jeve..............................Naar omlaag!
Ja ma jorie (de *j* is hier niet duidelijk in het *HS*)..hier!
Romo waweroe..............................span de pijl!
Boja ja wa................................naar omlaag!
Sino wongeh...............................berglieden!
Ja me owie................................naar omlaag!

De naauwkeurige lezing der grondtext toont hier al terstond dat er door het overschrijven van het oorspronkelijke handschrift vele fouten zijn ingeslopen.

De *sino wongeh* zijn de bergbewoners met wie de strandvolken in gedurigen oorlog leven. Het woord beteekent eigenlijk *kasuaris-menschen* van *sino* "mensch" en *wongeh* "kasuaris." — De woorden der zang behooren oorspronkelijk tot het Van Dammensche dialect, maar Myfoorsche stammen hebben ze met eenige verbastering overgenomen. De schrijver schijnt als Van Dammensche lezing deze op te geven: *boja je* — *me owie* — *woranio* — *tataiboh.* "Tataiboh komt van tandoe mi boe, dat knieschijf in de taal van Van Dammen beteekent; tataiboh is de noodwendige buiging der knie bij het spannen der boog; weramo, van tamberamie, de hand, is het stellen." Andere verklaring van deze woorden geeft de schrijver niet.

II. TWEE DOODENZANGEN (*kajop*).

1) *Ai woe-o*, *pombesso randisa*........Dooden, gaat voor op zee!
Rip O kwierie..................De wolken rijzen,
Marinbo kora...................Verstuift ze! en ik vertrek.
Ai woe je......................Dooden!
Rip O kwierie..................De wolken rijzen.
Pombesso randisa...............Gaat voor op zee!
Marinbo kora...................Verstuift ze! en ik vertrek.

De vereering der dooden gaat bij den Papoea zeer ver. Hij draagt eenige beenderen of den schedel zijner geliefde dooden op bepaalde tijden met zich, brengt offers op hunne graven en meent dat de afgestorvenen hem

daarvoor, of hij doet het omdat hij dit meent, in zijne vischvangst en al zijne ondernemingen bijstaan. Het overlijden zelf schrijft hij toe aan den invloed van eén' kwaden geest, van den afgod, den *Manoe-el*, eener andere buurt, dien der zijne vijandig. Daarom gaat hij zich ook wreken en verslaat, als zoenoffer voor den overledene, een lid van den vijandigen stam, terwijl hij zich, althans wanneer het zijn vader was, die stierf, tot diens nagedachtenis *tatoeëert.*

Die *Manoe-el* speelt overigens eene groote rol in het godsdienstig geloof der Papoea's. Hij neemt allerlei gedaanten aan, sluipt door de kleinste openingen de huizen binnen, en niet alleen wijt de Papoea de rampen, die hij ondervindt, aan den invloed van een' vijandigen *Manoe-el*, maar hij beschouwt ook den zijnen als de oorzaak zijner eigene verkeerdheden.

2) *Isamojondo*......................Waar is hij, dien ik mis?
Majondo sorana (elders luidt dit
woord *sorano*)..................Ik zoek hem in de zee!
Awoei nawierie (elders *naiwoerie*).....Verrijs, o doode!
Awoei sorana sorana (of *sorano sorano*)..Ik zocht op den bodem der zee!
Aiwoei nawa......................Gij woont in de diepste wateren!
Isamo jondo......................Waar vind ik u terug?
Majondo sorara (*sorano*)...........Ik zoek u in zee!
Iwoei naweri (eld. *nasoeri*) Gij rijst! uit het peillooze diep!

De vertaling is niet streng naauwkeurig, zoo als blijkt.

Dit is een klaagzang door den Papoea aangeheven, wanneer hij, of den doode zelf of iets tot zijne nagedachtenis met zich in zijne praauw voerende, bij kalm weder over de effene zee henenvaart, in wier grondelooze diepte hij meent dat het bloed der dooden verzameld is.

III. BEHANDELING VAN ZIEKEN.

Zoodra eene ziekte een' beminden persoon komt overvallen, begeeft de Papoea zich naar den voet van den een of anderen boom om aan *Narbrooye* (of *Narbrooi*) te offeren. Met een *nokin* (dat is een stroozak, die op den rug hangt en door middel van een' band om het voorhoofd wordt vastge-

houden), waarin hij het offer geborgen heeft, en een' inlandschen sigaar in den mond, ter bestemde plaatse gekomen, doet hij eenige halen aan dezen en maakt een bijzonder geluid om Narbrooi te doen neêrdalen.

Deze god heeft namelijk zijn ontstaan te danken aan een natuurverschijnsel. De nevels, die in de boschrijke streken van Nieuw-Guinea dikwijls de toppen der boomen omhullen, heeft de Papoea met den levensadem des menschen in verband gebracht. De god der nevelen trekt den adem tot zich van wien hij lief heeft, en is, zoo doende, de oorzaak van diens dood.

In den rook van den sigaar nu ziet de Papoesche verbeelding Narbrooi verschijnen, in de gedaante van een' schoonen jongeling, met *raja*-bloemen versierd, die den offeraar meêdeelt of de zieke reeds bij hem is, of niet. Zoo ja; — "Heeft hij dan iets misdreven?" vraagt de offeraar: "O neen!" is het antwoord, "ik heb hem lief en daarom heb ik hem tot mij genomen." — De offeraar legt daarop zijn offer neder en keert tot den zieke terug. Hij heeft den stroozak weêr bij zich; hij blaast er in en zijne verbeelding doet er hem den zieke levend in terug zien. Nu ledigt hij den zak, die zijne verbeelding vulde, boven het hoofd van den lijder, kaauwt gemberwortel fijn, wrijft daarmede diens armen en handen en bindt hem een bandje om de pols. De zieke, wiens aandacht hierdoor van zijnen toestand afgeleid wordt, is thans verpligt om te zorgen dat het bandje vast blijft. En sterft hij nu toch, en gebeurt het dan dat het bandje door natuurlijke oorzaken losspringt: "Narbrooi had van de scheiding berouw," heet het dan; "hij heeft het bandje losgemaakt en den doode weêr tot zich genomen."

Niet altijd echter is de beschouwing zoo vreedzaam. Uit een ander oogpunt gezien, schrijven zij, gelijk wij boven zagen, dat sterven aan Manoe-el toe, en om uit te drukken hoe het ligchaam na den dood toch nog zigtbaar is voor den tijd dat het niet is verwijderd, bezigen zij de uitdrukking *Manoe-el wedan rapels*, dat schijnt te beteekenen: "Manoe-el heeft voor twee of drie dagen zijn hart opgegeten."

Wanneer nu de zieke gestorven is, dan geeft de naaste bloedverwant vele gastmalen. Het hoofd van den doode wordt mede aan den disch geplaatst, met de oogen, neus en mond met roet, kalk, sirih enz. beschilderd, en ontvangt ook van de sigaren zijn aandeel. Vele zulke doodenfeesten maken het nog niet gewroken doodshoofd, *korea*, dapper; maar de rijke Papoea,

door zijne mildheid veler aanhang winnende, schrijft aan den doode, die hem helpt, toe, wat de omstandigheden hem bezorgden. De feestgenooten verbinden zich tot eenen plundertogt en wekken hunne geestdrift op door het aanheffen van het volgende lied:

O marie roripe..................... Naar hier drijft,
Pen roeso marinda.................. terwijl het stil is,
O marie roripe..................... naar hier drijft,
O sono pia jaja.................... hetgeen pas gemaakt is!
O sono noerie...................... *Noerie* heeft het pas gemaakt
O ma traga mawai................... en wijst het mij aan!

hetgeen aldus schijnt te moeten verstaan worden, dat *Noerie*, een zekere slang, wien zij de rijkdommen toeschrijven, die zich, voor nog niet lang, een hunner mede-mijfoorsche stammen, die van Amberpon, door zich op den handel toe te leggen, verwierf — dat deze *Noerie* ook hun dergelijke rijkdommen als buit zal toevoeren.

IV. GODSOORDEELEN.

Voor eene misdaad wordt eene boete betaald of de beschuldigde zuivert zich door eenen eed of een godsoordeel. Den eed legt hij af door, met eene pijl in de hand, de volgende woorden uit te spreken: *nanik tjikerou* [= *djikalou?*] *ja maan tjikewa* [beter *tjikerou?*] *ba ja maar ba*, dat wil zeggen: "Hemel, als ik gestolen heb, sterf ik, zoo niet, sterf ik niet" (?). — Van veel kracht is deze eed niet, want door het vernietigen der pijl of door het aanwenden van kruiden, wordt zijne uitwerking verijdeld en dan het feit op nieuw geloochend. Onze schrijver deelt een paar voorvallen mede, die strekken moeten om het gebruik van zulk eenen eed of van eenig godsoordeel op te helderen. Zij voeren den datum *Januarij* 1853. Ik laat ze hier, zoo woordelijk mogelijk, volgen.

"Voor eenige dagen had het volgende plaats. Te Wariap, eene plaats in de Groote-baai, bevonden zich twee praauwen van Dorei en eene van het nabijgelegen Waarmossel. De bevolking te Wariap is klein en woont daarom

op het land langs de rivier (hetwelk in de Papoes bij strandbewoners eene uitzondering is); zoo achten zij zich veiliger bij vijandelijkheden. De bebouwde grond begrenst onmiddellijk de woning. Een gedeelte was er met turksch koorn of maïs beplant. Een man van de Waarmesselsche praauw vond gelegenheid om zich, ongezien, van een gedeelte daarvan meester te maken en verborg dit in een *nokin*, om het in de praauw in veiligheid te brengen. Dood bedaard vervolgt hij zijnen weg, en ontmoet éen' der menschen van Dorei. Deze ziet eene aar uit den zak steken en zegt: "Kan ik van u een paar aren krijgen, ik heb lust om maïs te eten?" "Neen," antwoordt de drager, die trouw doorloopt, "ik heb ze voor messen gekocht," denkende zich op deze wijze van het lastig vragen te ontslaan. Maar de man van Dorei, die bemiddeld was, laat zich niet afschepen, en zegt: "Wel nu, dat is geen bezwaar, ik zal u een mes geven." "Ik heb er niet over te beschikken, want ik heb voor anderen gekocht; het was mij opgedragen," zegt de ander, en zoo eindigt die ontmoeting; elk vervolgt zijnen weg en de maïs wordt in de praauw gebragt. De man van Dorei komt toen aan het huis te Wariap, waarbij de maïs gestolen was. De vrouw, welke deze geplant had, had weldra bemerkt, dat er maïs ontvreemd was. Zij vermoedt, dat de menschen van Dorei hieraan schuldig zijn, en neemt eenige stengels, waarvan de vruchten geroofd zijn, als getuigen voor de regtvaardigheid harer zaak mede. Onder luid gegil en geschreeuw, allerlei verwenschingen uitstootende, die zij gelooft, dat den geheimen vijand zullen treffen, zoude zij, met hare stengels tot getuigen, huis voor huis belegerd hebben, indien niet de persoon van wien wij vroeger melding maakten en die de maïs had zien wegvoeren, de zaak was begonnen te doorzien. Deze maakt haar met het voorgevallene bekend. Op hare vraag, of hij zich niet in den persoon kan vergissen, antwoordt hij: "Ik heb hem met het oog naauwkeurig opgenomen." De opschudding, welke eene zoodanige zaak altijd maakt, heeft reeds algemeen bekend doen worden, dat niemand maïs verkocht had en men wacht daarom den dader op, die, welligt om alle vermoedens te vermijden, nog goederen heeft achter gelaten. Nu barst zij tegen hem los: alles wat in de Papoesche verbeelding verachting uitdrukt wordt hem in onstuimige woorden toegeworpen; hij gevoelt zich voor het oog van alle omstanders ten toon gesteld, en de meergenoemde

man maakt hem nu aan hunne ontmoeting en hun onderhoud indachtig. Beschaamd en in het naauw gebracht, ziet hij geen anderen weg open, dan om zijne pijlen het pleit te doen beslissen. De andere, nog niet gewapend, weet echter welken indruk de zaak op de hem omringende menigte maakt. Hij ligt den regter arm op, als om zich meer bloot te geven, en zegt: "Het is beter dat gij nu schiet, dan ben ik spoedig dood." Hiermede heeft hij zijnen tegenstander tijd gegeven om zich te wapenen; een geweer hebbende, haalt en laadt hij het met twee kogels, en dus toegerust is hij gereed zijne woorden gestand te doen."

"Intusschen nemen de met de praauw van Waarmessel medegekomen vrouwen de vlugt en geven niet onduidelijk haar misnoegen te kennen jegens den togtgenoot. Deze acht het nu tijd om aan de zaak eene andere wending te geven, daar ook al de bijstanders hem aansporen tot de betaling eener billijke boete. Die van Waarmessel zeggen nu tot de eigenaresse der maïs: "Laat hem aan den man van Dorei de boete betalen; door uw schel-"den is zijn hart in toorn ontstoken; bij een bedaard onderzoek zou hij u "betaald hebben, en haast had hij zich nu aan den man van Dorei ver-"grepen." Nu betaalt hij aan den man van Dorei drie Chinesche kommen en een bundel pijlen, en de vrouw, die bestolen was, geeft aan den man, die zich voor hare zaak gewapend heeft, drie rijpe klappers of kokosnoten. Hiermede was het regtsgeding afgeloopen."

"Toen de Hongi-vloot, door Papoesche praauwen versterkt, naar de Arimoa-eilanden ging, om ook dáár haren invloed te doen gelden, raakte eene kora-kora van Dorei, waarin zich geene Tidorezen of Gebinezen bevonden, door mindere bezeildheid van de vloot verwijderd. Opkomende tegenwind, stroom en zee waren oorzaak, dat zij zich niet met deze kon vereenigen en dat men besloot om naar Korido [Koeroedoe] en Ombaai [aan de Zuidkust van Jobi] terug te keeren. Op Ombaai wachtte men de kora-koras en praauwen op, en vernam den afloop der expeditie, die, met verlies van dooden en gekwetsten, gedwongen geweest was van terug te keeren, zonder zich door de dappere bevolking te hebben kunnen doen eerbiedigen. Men heette elkander welkom en nu sprak de Sengadji der achtergeblevene kora-kora hun verder dus toe: "Ik betreur het verlies van onze

menschen, gaarne had ik het gevaar met ulieden gedeeld, doch het lag buiten mijne magt." Deze woorden van deelneming werden wel opgenomen. Intusschen had de Korano, of het opperhoofd, van Dorei (die door den Sulthan van Tidore wordt aangesteld) den ganschen togt bijgewoond, zijn *tamba beri*, of praauw, daarbij verloren en bevond deze zich op de praauw van Sawi-Mesnem (een hoofd van het eiland Mesnem, bij Dorei gelegen). Er heerschte goede verstandhouding tusschen den Korano en den Sengadji. Men vertrok naar Ansoes. Alles bleef wel gaan. Ook hier werd nog menigmaal over de expeditie gesproken. Allen gedroegen zich hierbij als verstandige lieden en niemand had reden om in eenige uitdrukking beleediging voor zijne eer te vinden. Daar men, bij een' hongi-togt weinig voorraad verstrekt of medeneemt, is dit oorzaak dat deze expeditiën zeer traag gaan; de moeijelijkheid, die hierbij komt, van op eene plaats meer levensmiddelen op te doen, dan de dagelijksche behoefte noodig maakt, gaf aanleiding dat Sawi-Mesnem en de Korano Dorei eerder over Mijfore naar Dorei vertrokken, en de Sengadji eene maand later daar aankwam. Toen de Sengadji op Mijfore van den Kapitan Mijfore vernam, dat de Korano zich over hem had uitgelaten, als ware hij niet even goed een man als deze, besloot hij, aan de waarheid van die mededeeling niet twijfelende, zich hierover te wreken. De Kapitan Mijfore vond er behagen in om de woorden van den Korano zoodanig voor te dragen, alsof zij eene belediging behelsden, en de Sengadji voegde er in zijne verbeelding zoo veel bij, dat hij de zaak tot het uiterste dreef. Te Dorei gekomen, zocht hij den Korano op, en vroeg, waarom hij hem als eene vrouw had afgeschilderd? De Korano, zich van geen kwaad bewust, ontkende zulks en verzekerde hem integendeel, dat hij hem als een' *man* beschouwde. De opgewondenheid van den Sengadji liet hem hier niet mede tevreden zijn; hij verlangde, dat de Korano zijne sago-pijlen zoude gereed maken en eischte de in zijn oog schitterendste voldoening."

"De tijd hiertoe daar zijnde, begaf de Sengadji, met zijn gezin, zich naar het huis van den Korano. Men stelt twee palen in den grond, en elk draagt aan éénen zijner zoonen de taak op om de proef der waarheid door te staan. Deze keeren elkander, op de gebruikelijke wijze, den rug toe, leggen ieder het uiteinde van een bamboe op hunnen schouder, en

spreken daarbij deze woorden uit: *Nankaauw jasjier jas ajier kako ja kain.* Op het woord *we* gaan zij te gelijk naar beneden, den bamboe op den waterspiegel houdende. God beslist ten voordeele van hem, die het langst bij zijnen paal beneden blijft. De zoon van den Sengadji kwam het eerst boven. De duikerproef had dus ten nadeele van den Sengadji beslist. Deze, hierdoor nog meer verbitterd, eischt de heet-water-proef. Een pot met kokend water werd hiertoe gereed gemaakt, en de zusters van den Korano en den Sengadji tot het ondergaan der proef bestemd. Men steekt daarbij de handen tot den halven voorarm in de pot, en zij wier arm zoodanig verschroeit, dat hij den volgenden morgen verveld of gewond is, heeft ongelijk, terwijl zij, wie niets deert, het regt aan hare zijde heeft. Doch de halstarrigheid van den Sengadji had ook het bloed van de vrouw, die voor den Korano de waterproef doorstond, in gisting gebragt, en, vinnig, wierp zij een hand kokend water naar hare tegenpartij. Dit was het sein tot het gevecht. De Sengadji met de zijnen in de praauw, de Korano op de voorgaanderij (eene stoep of zitplaats) van zijn huis, greep elk verwoed naar pijlen. Een zoon van den Korano trof den zoon van den Sengadji zoo, dat hij bijna op het eigen oogenblik den adem uitblies. Nu trok de Korano, voor weerwraak beducht, binnen in zijn huis, het aan de publieke opinie overlatende om den tijd en de voorwaarden des vredes te bepalen, terwijl de Sengadji den Korano en zijne huisgenooten in het huis belegerd hield. Om dien toestand eenigzins te doen begrijpen, moet ik opmerken, dat in zulk een geval de toevoer van versch water afgesloten is, zoodat men ook spoedig niet meer kan koken; en dat er verder in een Papoesch huis geene bepaalde plaatsen zijn om zijne natuurlijke behoefte te voldoen. Dit geschiedt anders door het verwijden van de reten van den vloer, die uit boomtakken zamengesteld is. Op het minste geplomp in het water echter, verscheen nu onmiddellijk eenig wapen door zulk eene reet. De geringe hoeveelheid water in weinige bamboezen voorhanden, vruchten en voorraad van gebakken of gekookte spijs, was spoedig door de talrijke bewoners van het huis verteerd; vijf etmalen evenwel duurde deze belegering, eer men zich geregtigd achtte van tusschen beiden te treden. In huis begon het gebrek meer en meer te nijpen en sprak de dorst gebiedend, zoodat men spoedig een' nieuwen strijd zouden hebben moeten kiezen of van gebrek omkomen."

"In de praauw had de Sengadji met de zijnen wel geen gebrek, doch ook zijn toestand was zeer treurig. Hij mogt het lijk van zijn kind niet begraven, zoo lang de zaak niet beslist was; het ligchaam gaat in deze luchtstreek spoedig tot ontbinding over; het was zijn kind! Bij een' walgelijken stank, door talrijke vliegen belegerd, moest hij met de zijnen in eene praauw, die geen drie voet breed is, eten, drinken en op den vijand letten. Slechts door vermoeijenis uitgeput kon hij zijne oogen luiken, maar zijne verbeelding liet hem deze verkwikking niet lang genieten en folterde hem met de hatelijkste en smartelijkste droombeelden."

"Eindelijk acht het publiek, in zulke gevallen steeds de beslisser, den tijd daar om een einde aan de zaak te maken. Daarom begeeft Sari Mesnem zich op den vijfden dag met eene praauw, van water en gekookte levensmiddelen voorzien, naar de woning van den Korano. De Sengadji roept hem aan, en zegt: "Waar gaat de reis naar toe?" "Naar den Korano," zegt deze. "Hebt gij "dan medelijden met den Korano en niet met mij? Kom hier en begraaf mijn "kind;" herneemt de Sengadji. "Ik ben met u beiden bewogen;" is het antwoord, "aanstonds zal ik de liefdepligten aan uw kind vervullen." Nu begeeft hij zich naar den Korano, voorziet hem van alles, en bestelt daarop het kind van den Sengadji op een klein eilandje, Noesmapi geheeten, ter aarde."

"De Korano betaalt voor den doode eene boete van twee slaven, een paar zilveren armringen, een paar schelpringen en een paar oorringen."

"De morele invloed van den Sengadji is hierdoor zoodanig geknakt, dat hij gevoelt naar Mijfore te moeten verhuizen, om onaangenaamheden te ontgaan en daar, als het ware, een nieuw leven te beginnen."

"De zoen is in zoo verre getroffen, dat daden van geweld of openlijke vijandelijkheden ophouden. Wanneer een van beiden zich bij een' derde bevond, dan ruimde de aanwezige zijne plaats voor den aankomende, want zamen te zijn in éene woning, onder één dak, sluit ook in het oog van den Papoea het denkbeeld van eene onderlinge welwillendheid in, die tusschen hen geen plaats vond. Eenigen tijd na het gebeurde ving de broeder van den Sengadji eene karetschildpad en nuttigde er, met de zijnen, het vleesch van. Hierdoor stierven vier lieden van zijn gezin. Gevoelig over deze ramp, beschouwde hij die, en men dacht er algemeen zoo over, als eene straf voor zijne handelingen."

Ik zoude bij het voorgaande nog een klein aantal Papoesche woorden, met hunne beteekenis, kunnen bijvoegen en eene enkele bijzonderheid, die in het stuk geheel op zich zelf staat, kunnen meêdeelen, zooals, bijvoorbeeld, die, dat men in die streken nog somtijds, schoon zeer zeldzaam, offers aan de zon brengt, die uit twaalf verschillende voortbrengselen uit het plantenrijk bestaan, zinspelende op de twaalf maanden of het jaar; maar liever wachten wij tot de Heer. FABRITIUS zijne berigten wat zal aangevuld hebben, onder andere ook dat, waaruit ik meen te moeten opmaken dat er eene Papoesche overlevering bestaat van een' vreemden profeet, die in vroegere tijden hier geweest is en aan het volk mildere denkbeelden ten opzigte van de godsdienst ingeprent heeft, ofschoon die thans weêr voor een groot deel zijn uitgewischt. Men toont nog zijne voetstappen, den steen van waar hij vertrok, en men verwacht hem eenmaal terug om een aardsch rijk van overvloed te stichten, wanneer ook de dooden zullen herleven en onsterfelijkheid op aarde zal heerschen.

Maar wanneer de Heer FABRITIUS, of wie ook, de goedheid heeft van ons — iets waar wij bijzonderen prijs op stellen — omtrent de taal van vreemde volkstammen het een en ander meê te deelen; dan moeten wij, in het belang der zaak, er met nadruk op aandringen, dat de woorden in die vreemde talen ons zoo naauwkeurig mogelijk opgegeven worden en de beteekenissen, die men er bij vermeldt, zoo juist en bepaald zijn, dat er geen kans van mistasten overblijft. Dan kan de schijnbaar nietigste mededeeling belangrijk worden.

Delft, Januarij 1854.

Dr. J. P. Gz.

